

ϊκανότητος τοῦ τελεῖν τὰ ἀρχιερατικά τότε θὰ ἔπρεπε αὐθις νὰ ἀποκατασταθῇ ἐπίσκοπος ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἐπισκοπῇ.

Ὁ δὲ κανὼν κ' τῆς ἐν Τρούλλῳ συνόδου ἐπισηαίει τὴν ποινὴν τοῦ εἰς πρεσβύτερον ὑποβιβασμοῦ τοῦ ἐπισκόπου μόνον ἐν εἰδικῷ θέματι, ἤτοι ὁσάκις ὁ ἐπίσκοπος θὰ ἐφωρᾶτο διδάσκων ἐν ἐτέρᾳ μὴ προσηκούσῃ αὐτῷ πόλει. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ εἰδικοῦ τούτου θέματος ὁ εἰς πρεσβύτερον ὑποβιβασθεὶς ἐπίσκοπος θὰ ἐπιτρέπηται, ὡς εἰκόσ, νὰ ποιῆται τὰ τοῖς πρεσβυτέροις προσήκοντα καὶ γάμους ἄρα νὰ ἱερολογῇ. Τοιοῦτον ὅμως ζήτημα παρ' ἡμῖν δὲν δύναται νὰ ἐγερωθῇ, διότι τοιαύτη ποινὴ δὲν ἀναγράφεται ἐν ταῖς ὑπὸ τῶν παρ' ἡμῖν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων ἐπιβλητέαις ἐκκλησιαστικαῖς ποιναῖς.

Ἀλλὰ καὶ ἐν αἷς ὀρθοδόξοις ἐκκλησίαις ἐπιτρέπεται ἡ ἐπιβολὴ πάσης κατὰ τοὺς κανόνας ποινῆς—καὶ τῆς τοῦ ὑποβιβασμοῦ ἄρα—ὡς ἐν Κύπρῳ κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἀρθρου 11 ἐδαφ. ζ' τοῦ Καταστατικοῦ, οὐδαμῶς ἐπηρεάζεται ἡ ἱκανότης τοῦ εἰς πρεσβύτερον ὑποβιβασθέντος ἐπισκόπου νὰ ἱερολογῇ γάμους, οὐδὲ τὸ κῦρος αὐτῶν θὰ ἐδύνατο νὰ ἀμφισβητηθῇ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ.— Ἐπιγραφή ἐκ Μαραθῶνος, ὑπὸ Γ. Σωτηριάδου.

Ὀλίγον ἔξω τοῦ ἐν Μαραθῶνι συνοικισμοῦ τῶν ἐκ Μάκρης τῆς Μικρᾶς Ἀσίας προσφύγων, Νέας Μάκρης ἐπικληθέντος, καὶ πλησιέστερα πρὸς τὴν ἀκτὴν περὶ τὸ 32^{ον} χιλιόμετρον τῆς ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Μαραθῶνα ἀμαξιτῆς, ἀνεῦρον ἐντὸς σωροῦ λίθων ἐξορυχθέντων ἐξ ἀγροῦ παρασκευαζομένου πρὸς φύτευσιν ἀμπέλου τὸ κατώτερον μέρος στήλης μαρμαρίνης ἐνεπιγράφου. Ἡ στήλη ἐτεμαχίσθη πρὸ μακροῦ ὡς δύναται τις νὰ εἰκάσῃ χρόνου, ἐκ δὲ τῆς ἐπιγραφῆς δὲν σώζονται εἰ μὴ αἱ τελευταῖαι λέξεις, ἔχουσαι ὡς ἐξῆς:

1. ἐφι
2. λοδόξησε τ
3. ὄν Βω
4. μὸν ποιῆσαι,
5. ἄπασιν ἐπισ
6. τῆσαι.

(ἐνταῦθα ἐν τῷ κενῷ ἀπομένοντι χώρῳ τῆς στήλης κεῖται ἐγγάρακτος τύπος φύλλου κισσοῦ μετὰ τοῦ μίσχου αὐτοῦ δηλῶν τὸ τέλος τῆς ἐπιγραφῆς).

Στίζω διὰ κόμματος μετὰ τὸ ποιῆσαι, ὑποθέτων τὴν φράσιν ὅτι ὁ δεῖνα «ἐφιλοδόξησε τὸν βιωμὸν ποιῆσαι» ὡς μεσολαβοῦσαν πρότασιν, τὸ δὲ «ἄπασιν ἐπιστῆσαι» ἐπανερχόμενον εἰς τὴν ἐν τῷ ἐκλιπόντι εἰσαγωγικῷ μέρει τῆς ἐπιγραφῆς συνέχσιν. Ὁ τρίτος

ὅμως στίχος δὲν πρέπει νὰ νοηθῆ ὡς ἄνευ λόγου τινὸς οὔτω βραχυθυθείς ἐν ἀναλογίᾳ πρὸς τὸν 2. καὶ τέταρτον, ἐνῶ ὑπῆρχε κενὸς δεξιόθεν χώρος πρὸς ἐπιμήκυνσίν του κατὰ τὸ μέγεθος τῶν ἄλλων, ἀλλ' ὡς ἐξ ἀνάγκης μεταξὺ τοῦ 2. καὶ τοῦ 4. ὑπὸ τοῦ χαρακτοῦ ἐνσφηνωθείς, ὅταν οὗτος παρετήρησεν ὅτι ἐξ ἀμελείας ὑπεριδῶν τὰ ἀκολουθοῦντα τὸ γράμμα Τ (τὸ ἐν τέλει τοῦ 2. στίχου ἀπομείναν) τέσσαρα ψηφία ΟΝ ΒΩ τῆς ἐνάρθρου λέξεως: τὸν βωμόν, ἐχάραξεν ἀμέσως τὴν τελικὴν μόνον κατάληξιν ΜΟΝ. Τότε ἔστη ἐπὶ μικρὸν καὶ εἰσβιβάσας τὰ λησμονηθέντα ψηφία ΟΝ ΒΩ ὅπως ἠδύνατο καλλίτερα ὡς τρίτον στίχον μεταξὺ τοῦ 2. καὶ τῆς κατὰ λάθος συνεχείας αὐτοῦ ΜΟΝ (ποιῆσαι), ἐξηκολούθησε τὴν ἐργασίαν ἐπὶ τοῦ λίθου διὰ τῆς λέξεως ΠΟΙΗΣΑΙ ὅχι πλέον ἐπ' εὐθείας γραμμῆς, ἀλλ' ὀλίγον λοξῶς πρὸς τὰ ἄνω. Ὡς βλέπει τις, ἢ συνήθης εἰς πνεύματα ταπεινότερα ἀπροσεξία ἐν πολλοῖς καὶ ἀκαταστασία, ἢ ὅποια δὲν ἦτο διόλου μειονέκτημα τῶν παλαιῶν μεγάλων πατέρων, εἶχεν ἐνοικήσει ἤδη εἰς τὰς ἔξεις τῶν ἀνθρώπων κατὰ τοὺς ἀφιλοκάλους κατόπιν μετὰ Χριστὸν χρόνους τῆς ἀρχαιότητος. Εἰς τούτους δὲ καὶ ἀνάγεται ἢ ἐπιγραφῆ, ἀκριβέστερον μάλιστα εἰς τὸν β' μετὰ Χριστὸν αἰῶνα, ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμῶν δῆλον γίνεται. Εἶναι ταῦτα ὅμοια π. χ. πρὸς τὰ τῆς γνωστῆς ἐπιγραφῆς Μαραθῶνος ἐν Athen. Mitteilungen X. τόμου σ. 279 Πολυδευκίῳ τῷ Διονύσω | εὐσεβείας ἕνεκα, μάλιστα κατὰ τὸ γράμμα σῖγμα, σχήματος τοῦτο τῶν χρόνων τοῦ Ἡρώδου Ἀττικοῦ.

Ἐκ τῆς σφόδρα ἑλλιποῦς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς δὲν μανθάνομεν βέβαια πολλὰ πράγματα, τόσον δὲ μόνον εἶναι φανερόν, ὅτι πρόκειται περὶ ἀνεγέρσεως ἢ μᾶλλον ἴσως περὶ ἀνακαινίσεως ἀπλῶς βωμοῦ, ἄδηλον τίνος θεοῦ ἢ ἥρωος. Ἀλλ' ὅπωςδὴποτε ἐνόμισα ὅτι ἔπρεπε ν' ἀναζητήσω τοῦτον τὸν βωμόν, μαρτυρούμενον οὔτω σαφῶς ἐν τῇ θέσει, ἐν ἣ δὲν ἀμφεβάλλα ὅτι ἐκρύπτετο κτίσμα τι ἀρχαῖον, πάντως ῥωμαϊκῶν χρόνων, ὡς εἶκασα ἐκ τῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους σκορπισμένων κεράμων. Πράγματι δὲ καὶ εὐρέθη βόθρος τοῦλάχιστον ἐν σχήματι πίθου μέγας, πλήρης σποδοῦ ἀναμίχτου μὲ ὄστᾶ, βεβαίως ὡς λείψανα θυσῶν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐνδέχεται νὰ ἐμφανισθοῦν, ἕνεκα τυχὸν κρυπτομένων ἐν αὐτοῖς τεμαχίων ἀγγείων ἢ εἰδωλίων, τεκμήρια ὑπάρξεως αὐτόθι ἱεροῦ καὶ πολὺ παλαιότερου τῶν ἐσχάτων χρόνων τῆς ἀρχαίας λατρείας. Καὶ περὶ τούτου μὲν θὰ βεβαιωθῶ, ὅταν δοθῆ εὐκαιρία ἐπιμελεστέρας ἀνασκαφῆς ἐν τῷ τόπῳ καὶ ἐξετασθῆ καλλίτερα τὸ περιεχόμενον πρῶτον τοῦ βόθρου, ἐν τῷ ὁποίῳ εἰδῶλιον τοῦλάχιστον οὐδὲν εἰσέτι φαίνεται, καὶ ἀγγείων δὲ τεμάχια δὲν παρουσιάζονται, πλὴν μόνον ἀνθρακες καὶ ὄστῶν λείψανα κατακεκαυμένα. Ὅγκόλιθοι ὅμως τραχύτεροι οἰκοδομικοὶ καὶ τινες ἄλλοι ἐπιμελῶς εἰργασμένοι προκύπτουν ἐκ τοῦ ἐδάφους. Ὅλίγον ὑποκάτω αὐτοῦ παρετήρησα καὶ ληνὸν («πατητῆρι» κοινότερον σήμερα λεγόμενον) βεβαίως ῥωμαϊκῶν χρόνων, μὲ πλάκας πηλίνας καλῶς ἐστρωμένον, ἐξ οὗ τὸ γλεῦκος ἔρρεεν εἰς στενὸν ἐπιμήκη ἱκανῶς βαθύτερον

χώρον μὲ καλῶς ἠσφαλισμένας διὰ τοίχου τὰς παρειάς καὶ ταύτας διὰ διπλοῦ κονιάματος ἐπιχειρισμένας. Αἱ στεναὶ ἐκατέρωθεν πλευραὶ εἶναι φρεατοειδεῖς ἡμικυκλικαὶ καταλήγουσαι εἰς κοιλότητα ἐν εἴδει φιάλης βαθουλής, ὥστε ἐντεῦθεν νὰ ἀντλήται ἀνωθεν τὸ καταρρέον εἰς αὐτὰς γλεῦκος. Οὕτω τοῦλάχιστον ἠδυνήθη ἐγὼ νὰ ἐξηγήσω τὴν περίεργον, ἀλλὰ καὶ πρακτικὴν ταύτην ἐπιμελῆ κατασκευήν. Ὁ ληνὸς δὲ μὲ ἐνθυμίζει τὸ παρὰ τὸν Ἄρειον πάγον εὔρεθὲν κατὰ τὸ 1894 ἐν Ἀθήναις παλαιὸν τέμενος τοῦ Ληναίου Διονύσου, ἐν ᾧ ληνὸς ὡσάυτως ἀπεκαλύφθη (πρβλ. *Athen. Mitteilungen* XIX, 1894 σ. 147 ἔ καὶ σ. 248 ἔ). Οὕτω δὲ καὶ ἐν Μαραθῶνι θὰ ὑπέθετα ὅτι πρόκειται περὶ τέμενος τοῦ Διονύσου ὡσάυτως. Ὅτι ἐν αὐτῷ εὔρηκα καὶ κίονα μονόλιθον φέροντα ἐγχαράκτους δύο σταυρούς, ἀνήκοντα βεβαίως εἰς παρεκκλησίον βυζαντηνῶν χρόνων, τοῦτο ἐννοεῖται δὲν ἀποκλείει τὴν περὶ Διονυσιακοῦ τέμενος ὑπόθεσιν, ἥδη βεβαιουμένην ὡς πρὸς τι τοῦλάχιστον τέμενος ὑπὸ τῆς ἐπιγραφῆς καὶ τοῦ βόθρου ἅμα τοῦ βωμοῦ. Ὁ ληνὸς ἄλλως δὲν θὰ προσεκολλήθη βεβαίως ἐνταῦθα εἰς τὸν τοῖχον ἀκριβῶς χριστιανικοῦ ἐκκλησιδίου, ἀλλὰ τοῦτο ἐκτίσθη, ἀφοῦ ἀπὸ αἰῶνων προηγουμένως εἶχεν ἀχρηστευθῆ τὸ τέμενος ἅμα τοῦ ἀρχαίου θεοῦ καὶ ὁ ἐν αὐτῷ ληνός.

Ἡ ἔστω ὅμως καὶ ἐν οὕτω μικροῖς μόνον διαφωτιστικῇ ὀπωσδήποτε ἐπιγραφῇ, κτητορικῇ θὰ ἔλεγα μεταχειριζόμενος βυζαντηνὸν ὄρον, τῶν περὶ Ἡρώδη χρόνων, μᾶς δίδει ἐπιπροσθέτως ἐν ἔτι, τοῦτο, νὰ ἐννοήσωμεν, μέχρι τίνος σημείου κατὰ τοὺς ὑποκειμένους τόπους τοὺς παρὰ τὸ Μικρὸν λεγόμενον ἔλος τοῦ Μαραθῶνος, τῆς Μπρεξιζας σήμερον, ἐξετείνοντο τὰ τοιαῦτα ἱερά, ἢ τεμένη, ἀκριβῶς ὀλίγον ἔξω τῆς ἀρχαίας πόλεως Μαραθῶνος. Γνωστὸν δὲ ἴσως εἶναι ποῦ θέτω ἐγὼ αὐτήν, ὀρμώμενος ἐκ τῆς πρὸ ἐτῶν γενομένης ἀνακαλύψεως ὑπ' ἐμοῦ τῆς ἀκροπόλεως τῆς ζητουμένης πόλεως ἐπὶ τῆς πανταχόθεν ὀρατῆς ὑψηλῆς βραχώδους βάχεως τοῦ παρακειμένου ὑψηλοῦ βουνοῦ Ἀγριελίκι, καθὰ ἐξέθηκα ἐν τῇ μελέτῃ μου τῇ δημοσιευθείσῃ ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ ἀ' ἔτους τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τὸ 1928-1929, ὑπὸ τὸν τίτλον: Ἡ Τετράπολις τοῦ Μαραθῶνος καὶ τὸ Ἡράκλειον τοῦ Ἡροδότου. (Δύο ἔτη πρότερον εἶχε γίνῃ γνωστὴ ἡ παρατήρησίς μου διὰ τῶν ἐφημερίδων, οἷον τοῦ *Messenger d'Athènes* τῆς 30 Ὀκτωβρίου 1926 κ. ἄ. πρβλ. Paul Graindor, *Hérode Atticus et sa famille*, Le Caire, 1930, σ. 185).

Εὐθὺς ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν, ἄρα ἐν τῇ κάτω πόλει ἢ τῷ ἄστει, εἶχα σημειώσει τότε τὴν ὑπαρξίν πολλῶν τεμαχίων λεπίδων ὀψιδιανοῦ ὡς μαρτυρίων συνοικισμοῦ τοῦ νεολιθικοῦ ἤδη αἰῶνος ἐν τῇ λίαν σημαντικῇ ταύτῃ θέσει διὰ τὴν προϊστορίαν πρῶτον τῆς χώρας, εἶτα δὲ διὰ τὴν ἐν τῇ δευτέρᾳ πρὸ Χρ. χιλιετηρίδι καὶ κατόπιν αὔθις κατὰ τοὺς μετὰ τὴν Δωρικὴν μετανάστασιν ἀρχαίους ἔτι χρόνους τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἀνάπτυξιν τῆς Ἀττικῆς Τετραπόλεως. Διότι ἡ ἀκρόπολις τοῦλάχιστον τῆς

πόλεως Μαραθῶνος, βεβαίως, ὡς κατεδείχθη ἐξ εὐρημάτων τεμαχίων ἀγγείων, μέχρι τῶν Μυκηναϊκῶν ἀνέρχεται χρόνων, ἐνῶ ἡ Τετράπολις ἐν γένει καὶ ἡ σπουδαιστάτη αὐτῆς πάντως πόλις, ὁ Μαραθῶν, θέσιν σημαντικὴν κατελάμβανεν ἐν τῇ αὐγῇ ἔτι τῆς ἱστορίας τῆς Ἀττικῆς, καθὼ ἀναφερομένη ἐν τοῖς περὶ Ἡρακλέους ἤδη καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ μύθοις τῆς χώρας. Ἦτο δὲ δυνατὸν τὴν σπουδαιότεραν μεταξὺ τῶν τεσσάρων πόλεων ἀνάπτουσαν νὰ ἐξασφαλίσῃ ἀπολύτως δι' ἑαυτὴν κυρίως μόνον ἡ πόλις Μαραθῶν, διότι καὶ τῆς στενῆς παρόδου ἐκ νότου πρὸς τὴν μεγάλην πεδιάδα μεταξὺ ὄρους καὶ θαλάσσης αὐτὴ ἀπολύτως ἤρχε καὶ τῆς πλησιεστάτης, ὑπὲρ πᾶσαν δὲ ἄλλην κατὰ ξηράν, τῆς σπουδαίας πρὸς τὴν θάλασσαν συγκοινωνίας αὐτὴ ἦτο κυρία καὶ ἀπὸ τῆς θαυμασίας ὑψηλῆς σκοπιᾶς τῆς ὅχι μόνον τὴν πεδιάδα ταύτην ὡς τὴν κυρίως Μαραθῶνιαν χώραν κατώπτευε — τοιαύτη εἶναι ἡ πανταχόθεν σύνοπτος ἀκρόπολις τῆς — καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς εἶχε, ἀλλὰ καὶ τὴν προπεδιάδα αὐτῆς ἐπετήρει, ὅπου ἄλλως καὶ ἡ μόνη ἐκ τῶν τεσσάρων πόλεων ἔξω τοῦ κύκλου τῶν τριῶν ἀπομένουσα τὴν ἑαυτῆς θέσιν εὕρισκε. Κατεῖχε δὲ τὴν θέσιν ταύτην ἀναμφιβόλως ἡ Προβάλινθος, ἱκανῶς ἀπωτέρω τῆς θαλάσσης κατ' ἀνάγκην συνωκισμένη παρὰ ὁ Μαραθῶν καὶ ἐν πολὺ ὀλιγώτερον εὐδαίμονι περιοχῇ τῶν τριῶν λοιπῶν, ὅχι δὲ καὶ ἐπὶ ἐμφανῶς ὄχυροῦ τόπου, ἀλλ' ἐπὶ τῶν χαμηλῶν πλάγιον τῆς ὄροσειρᾶς, τὰ ὅποια καὶ τὴν μόνην καθ' ἅπασαν τὴν περιχώρον ἀσθενῆ πηγὴν ὕδατος ἀγαθοῦ εἰς αὐτὴν παρεῖχον. Ἡ θέσις αὕτη ἠδύνατο νὰ εἶναι μόνον ἡ ἐν τινι ἀποστάσει ἀπὸ τῆς νῦν Νέας Μάκρης πρὸς δυσμὰς αὐτῆς κειμένη, ἐν τῇ Ξυλοκέριζα λεγομένη, ὅπου περὶ δύο ἐκκλησίδια τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς καὶ τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Μετοχίου τῆς μονῆς Πετράκη (τῶν Ἀσωμάτων ἄλλως) καὶ τὰ μόνα ἐν πάσῃ τῇ περιοχῇ βέβαια λείψανα ἐνὸς ἀρχαίου ἑλληνικοῦ συνοικισμοῦ παρατηροῦνται. Ὡς πρὸς τὰς δύο δέ, πλὴν τοῦ Μαραθῶνος, ἄλλας πόλεις, τὴν Οἰνόνην καὶ τὴν Τρικόρουθον ἢ Τρικόρουθον, αὗται πρὸ πολλοῦ ἤδη, κατὰ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος εὐχερῶς ὡς ἦτο ἐπόμενον ἀνεγνωρίσθησαν, ἐκείνη μὲν ὡς ἡ σημερινὴ Νοινόνη — κατὰ τὸν γνωστὸν σχηματισμὸν τῶν τοιούτων λέξεων διὰ τοῦ εὐφωνικοῦ Ν μεταφερθέντος ἐκ τῆς αἰτιατικῆς τοῦ θηλυκοῦ ἄρθρου τὴν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τῆς ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένης ἀκολουθούτου λέξεως — ἡ δὲ Τρικόρουθος ὡς τὸ σημερινὸν λίαν ἐκτεταμένον ὑποστατικὸν Ἐμμανουὴλ Μπενάκη Κάτω-Σοῦλι ἐκτάσεως ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ χιλιάδων στρεμμάτων τῶν χιλίων τετραγωνικῶν μέτρων, καὶ παρὰ τὸ κράσπεδον ἀκριβῶς τοῦ ἄκρως φθοροποιῦ νῦν διὰ τὴν ἐλονοσίαν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις σφόδρα δυσφημισμένου Μεγάλου ἔλους τοῦ Μαραθῶνος. Εἰς αὐτὸ ὡς γνωστὸν πλανηθέντες ἀπωλέσθησαν ἢ ἐσφάγησαν ὑπὸ τῶν διωκόντων αὐτοὺς νικητῶν τῆς μάχης τοῦ 490 πρὸ Χρ. Ἀθηναίων οἱ πρὸς τὰ πλοῖα τῶν φεύγοντες Πέρσαι. Ἐνῶ δὲ ἡ Οἰνόνη καὶ ὕδωρ ἀφθονον ἀγαθὸν ἔχει δι' ἀρχαίου ὑδραγωγείου διοχετευόμενον καὶ τοῦ ἀστεριεύτου σημαντικοῦ

ποταμίου ἄμα, τῆς Χαράδρας, πρὸς ἄρδευσιν ὅσῃν θέλει χρῆσιν δύναται νὰ κάμνη, ἐξ ἄλλου καὶ χώρας ἀρίστης κυριαρχεῖ, τῆς τε πολυδένδρου ὠραίας μικρᾶς λεκάνης τῆς πόλεως καὶ τῆς λαμπρᾶς κοιλάδος τοῦ ποταμίου τῆς ἐκτεινομένης μέχρι τοῦ σήμερον μόνου σημαντικοῦ χωρίου τοῦ τόπου, τῆς Μαραθῶνας λεγομένης, ἰδρύματος τούτου τῶν πολὺ νεωτέρων χρόνων. Ἄλλὰ καὶ ἐκ τῆς θέσεως τῆς Τρικορύνθου οὔτε τῶν περικαλλῶν τῆς ἀρχαίας πόλεως μαρμάρων τὰ ἐνδεικτικὰ αὐτῆς λείψανα ἐλλείπουσι οὔτε τὰ τῆς ἀκροπόλεως ἐρείπια ἐπὶ τῶν γυμνῶν δυσβάτων βράχων τοῦ βουνοῦ Σταυροκοράκι. Συμφανῆς δὲ παρ' αὐτὴν εἶναι καὶ ἡ ἐν τῷ ὠραίῳ ἀρχαίῳ μύθῳ ἔνδοξος πηγὴ Μακαρία, ἡ μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἄμα καὶ τοῦ Παυσανίου, ὑπὸ τὸ χαρακτηριστικὸν ὄνομα «Μεγάλο μάτι» σήμερον γνωστὴ (Στράβωνος σ. 377 βιβλ. Η. § 19. Παυσανίου Α' 32, 5). Ἦρχε δὲ καὶ χώρας ἐνταῦθα ἡ Τρικόρυνθος πολλῆς καὶ ἀγαθῆς καὶ ὕδατος εὐμοιρούσης, ἐν αὐτῷ τῷ καλλίστῳ κέντρῳ τῆς πεδιάδος, περὶ τὸν τύμβον τῶν Μαραθωνομάχων καὶ τὸν λεγόμενον «Πύργον», διανεμομένη αὐτὴν οὕτω ἐν ἴσῃ μοίρᾳ πρὸς τὴν πόλιν Μαραθῶνα. Εἰς ἣν πρὸς τῷ καρποφορωτάτῳ τούτῳ τμήματι κατελείπετο ἔτι καὶ τὸ ἀμμῶδες ἔνεκα τοῦ χειμάρρου τῆς Ραπετόζας λυπρὸν μᾶλλον πεδινὸν τμήμα περὶ τὸ Μετόχι «τοῦ Βρανᾶ», ὑπολείμματος ὑποστατικοῦ παλαιοῦ Βυζαντηνοῦ γαιοκτήμονος, ὅπερ ἐχρησίμευε προδήλως, κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦλάχιστον, ἀποκλειστικῶς ὡς νεκρόπολις τῆς ἀρχαίας πόλεως Μαραθῶνος, καὶ ὡσάυτως ἡ τῆς Αὐλώνας λεγομένη ἀνυδρος ὄλιως διόλου καὶ λυπροτάτη στενὴ ἐν εἴδει μεγάλου σταδίου μικρὰ κοιλάς μετὰ τῶν σπουδαιότερων ὅμως αἰγιβότων πλαγίων τῶν βουνῶν τῆς ἐνταῦθα ἀξιολόγου Διακρίας.

Ταῦτα πάντα οὕτως ἀκριβῶς ἔχουσι, δῆλον ποιοῦντα, πῶς ἔνεκα αὐτῶν καὶ ἡ ἡμετέρα μικρὰ ἐπιγραφὴ ἰδιαιτέραν σημασίαν λαμβάνει σχετιζομένη πρὸς τὴν θέσιν ἱερῶν καὶ τεμενῶν τῆς πόλεως Μαραθῶνος, εἰς ἐν ἐκ τῶν ὁποίων τὸ κείμενον αὐτῆς ἀναφέρεται. Εἶναι πραγματικῶς ἀξιοσημείωτον ὅτι τὸ ἱερὸν τοῦτο ἢ τέμενος κεῖται ἐν τῇ μόνῃ θέσει τῆς ἐγγυτάτης περιοχῆς τῆς πόλεως, ἣτις παρείχετο εἰς αὐτὴν πρὸς διακόσμησιν διὰ τοιούτων κτισμάτων ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ὄρων τῆς φύσεως. Ἐπειδὴ δηλονότι ἡ πόλις, ἀναπτυσσομένη ὡς ἦτο ἐπόμενον ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τὴν ὑπεράνω αὐτῆς ὑψομένην ἀκρόπολιν—ἐνθα ἀκριβῶς κατὰ τὴν ὑπώρειαν παρατηροῦνται καὶ τὰ ἀλάνθαστα σημεῖα τῆς προϊστορικῆς ὑπάρξεως οἰκισμοῦ σημαντικοῦ ἐν τῷ τόπῳ—ἔδῳ μόνον, εὐθύς παρὰ τὴν πετρῶδη προέκτασιν τῆς ὑπωρείας εἰς τὸ κράσπεδον τοῦ νῦν ἔλους εὗρισκε καὶ τὸ ἀπαραίτητον διὰ τὸν οἰκισμὸν ἄφθονον πηγαῖον ὕδωρ, ἐπόμενον ἦτο ἔδῳ ἀκριβῶς ὅτι θὰ ἐζήτει καὶ πᾶσαν τὴν δυνατὴν προέκτασιν καὶ οἰανδήποτε σὺν τῷ χρόνῳ αὐξήσιν της. Ἐδῶ ἦτο ἡ ἔξοδός της πρὸς τὴν θάλασσαν, μόλις ὀκτακόσια περίπου μέτρα καὶ σήμερον ἔτι ἀπέχουσιν ἐκ τοῦ περιβόλου της, παρὰ τὰς ἀρχαίῳθεν ἀναποφεύκτους προσχώσεις καὶ τὴν ἐκ τοῦ τρικυμιώδους πελάγους συσσώ-

ρευσιν μεγίστων ὄγκων ἄμμου εἰς τὴν ἀκτὴν. Οὕτως ἐκέκτητο μοναδικὸν ἢ πόλις Μαραθῶν προσὸν μεταξὺ τῶν τεσσάρων ἀστικῶν συνοικισμῶν τῆς τετραπολίτιδος χώρας, διότι εἰς τὴν ἀκτὴν ἐδῶ εἶχε τὸ ἐπίνειόν της, τοῦ ὁποίου ἢ μὲν Προβάλινθος ἐν τῇ περιοχῇ της σχεδὸν ἐστερεῖτο, ἢ δὲ Οἰνὴ ἐκ τῆς ἰδικῆς της οὐδὲ ἠσθάνετο τὴν γειτονεῖαν διὰ τὴν πολὺ μεγάλην ἐκ τῆς θαλάσσης ἀπόστασιν, ἐνῶ ἢ τὴν εὐνοϊκωτάτην παρ' αὐτὸ τὸ κέντρον τῆς χώρας κατέχουσα θέσιν Τρικόρυνθος ἤδη καὶ αὐτὴ πολὺ μακρὰν της εἶχε. Ἡ πόλις Μαραθῶν μάλιστα δύναται νὰ εἰπῇ τις ὅτι ἦτο μᾶλλον παράλιος, ἀπέχουσα τῆς ἀκτῆς τόσον μόνον ὅσον χρεῖαν εἶχε καὶ διὰ τὸν ἑαυτῆς ἀστικὸν κύκλον καὶ διὰ τὸν τοῦ λιμένος της, κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ὁσονδήποτε μεγαλειτέρου ἢ μικροῦ γεωργικοῦ ἅμα ὡς εἰκὸς καὶ ναυτικοῦ πληθυσμοῦ αὐτῶν. Ἐὰν δὲ ἐκ τῆς ἰδέας ὁρᾶται τις ὅτι τὴν ἀπόστασιν ταύτην τὴν μεταξὺ τῆς ἀκτῆς καὶ τῆς πόλεως καταλαμβάνει σήμερον τὸ ἔλος, τοῦτο θὰ ἦτο πλάνη, διότι τίποτε δὲν μᾶς ἀναγκάζει νὰ δεχθῶμεν τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ καὶ διὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἀλλὰ καὶ τὰ πάντα μάλιστα πείθουσιν ἡμᾶς ὅτι κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου ἀδύνατον ἦτο νὰ ὑπάρχῃ αὐτό.

Πρὸς ἀπόδειξιν τούτου θὰ ἠδύνατό τις ὅχι μόνον τὴν περὶ δευτέρου δῆθεν ἐν Μαραθῶνι ἔλους παντελῆ σιωπῆν τῶν ἀρχαίων νὰ ἐπικαλεσθῆ, εἰ καὶ δὲν ἐκλαμβάνω τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο τόσον ἀπόλυτον, διότι πιθανὸν καὶ ἐξ ἀπλῆς συμπτώσεως νὰ προέρχεται τὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ κυρίως ἔνεκα τῶν ἀναμφιλέκτων λεπτομερειῶν περὶ τῆς μάχης ἀκριβῶς, ἐξ ἧς πᾶσα ἢ δόξα τοῦ Μαραθῶνος ἐγεννήθη. Ἄν δηλονότι ὑπῆρχε κατὰ τὰς μεγάλας ἐκείνας ἡμέρας τὸ ἔλος ἐνταῦθα, ἐπειδὴ τότε καὶ τὸ «Ἡράκλειον τὸ ἐν Μαραθῶνι» τοῦ Ἡροδότου («ἐν Μαραθῶνος μυχῶ» κατὰ Πίνδαρον) ἀδύνατον πλέον θὰ ἦτο νὰ θεωρηθῆ κείμενον ἐν τῇ στενῇ πρὸ τῆς ἀκροπόλεως τῆς πόλεως Μαραθῶνος παρόδῳ, ἀκατάληπτον θὰ παρέμενε πᾶν ὅ,τι περὶ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης καὶ παρεδόθη καὶ λέγεται. Εἰκοσάκις χίλιοι ἄνδρες, ὅσοι ἦσαν οἱ ὀπλίται ὁμοῦ καὶ οἱ ψιλοὶ μαχηταὶ τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους ἀγῶνος, θὰ καθίστων ὅχι ἐν ταῖς πολλαῖς ἡμέραις, ὅσας πραγματικῶς παρέμειναν ἐν τῷ στρατοπέδῳ των οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέναντι τῶν Περσῶν, ἀλλ' ἐν ῥίπῃ ὀφθαλμοῦ, ὀχυρούμενοι ἀπλῶς ἐν τῇ παρόδῳ μεταξὺ τοῦ ὄρους καὶ τοῦ ἔλους, θὰ καθίστων λέγω ἀμήχανον καὶ ἀδύνατον ὄλως τὴν περαιτέρω τυχὸν πορείαν τοῦ ἐχθροῦ πρὸς τὴν Μεσογαίαν τῆς Ἀττικῆς, κατακερατίζοντες αὐτὸν ἂν τυχὸν ἤθελε νὰ ἐκβιάσῃ τὴν διάβασιν ἢ συντρίβοντες ἐπιτιθέμενον ἀπλῶς. Καὶ ἄλλως δὲ τὰ πάντα ἐντεῦθεν γίνονται ἀκατάληπτα, ἂν τις στοχασθῆ τὴν μέχρι τοῦ Σωροῦ ἐκ τούτου τοῦ σημείου ἀπόστασιν, ὅποτε καὶ ἀνάγκη καμία δὲν θὰ ὑπῆρχε νὰ συμβῶσιν ὅσα πράγματι ἐγγύτατα αὐτοῦ μόνον συνέβησαν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μάχης, ἀκριβῶς ἔνεκα τῆς ἀποστάσεως ταύτης.

Ἄλλ' ἄς ἀναφέρω καὶ ἄλλο τι, πειστικώτερον ἴσως τοῦτο διὰ τοὺς ἀδιαφοροῦντας περὶ τῶν τοιούτων συλλογισμῶν καὶ προτιμῶντας τὰ θετικὰ των συμπεράσματα νὰ

ἀρύωνται ἐκ τῆς πραγματικότητος ἀπλῶς ὅπως αὕτη σήμερον εἰς τὰ ὄμματα παντὸς παρουσιάζεται.

Ἦρκεσαν πρὸ βραχυτάτου χρόνου, προσφάτως ὄλως διόλου, τριακόσια ἡμερομίσθια γεωργικῶν ἐργατῶν τοῦ ἐξ ἐνενήκοντα δύο οἰκογενειῶν ἀποτελουμένου πληθυσμοῦ τῆς Νέας Μάκρης, τυχόντος κατόπιν καὶ τῆς χρηματικῆς ἐπικουρίας τοῦ μεγαλοψύχου Ἀμερικανοῦ Ρομφέλλερ διὰ δισχιλίων περίπου δολλαρίων, ὥστε εἰς ἐκεῖνα νὰ προστεθῶσι καὶ ἄλλα ἰσάριθμα καὶ πλεόν ἡμερομίσθια σκαφέων, διὰ νὰ διοχετευθῶσιν εἰς ἓνα αὐλακα τὰ νερά τοῦ ἔλους καὶ διὰ τῆς ἐντελοῦς αὐτοῦ ἀποστραγγίσεως νὰ ἐτοιμασθῇ τάχιστα ὁ τόπος πρὸς σχετικὴν ἀποξήρανσιν τοῦ ἐδάφους καὶ τὴν καλλιέργειαν αὐτοῦ κατόπιν, ὕπερ θὰ ἐσήμαινε καὶ τὴν ἐντελῆ τῆς μεγάλης περιοχῆς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῶν κωνώπων καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν πυρετῶν.

Διὰ τῆς αὐτῆς ὅμως ἐργασίας καὶ ἡ μεγάλη ἐνταυτῶ πηγὴ τοῦ ὕδατος, μέχρι τῆς ὁποίας ἀκριβῶς παρὰ τὴν κεντρικὴν καὶ μόνην εἴτε σήμερον εἴτε καὶ ἀπὸ χιλιετηρίδων ὁσωνδήποτε ὁδὸν τῆς χώρας ἠδύνατο νὰ φθάσῃ ὅτε πανάρχαιος τοῦ νεολιθικοῦ αἰῶνος καὶ ὁ τῆς Μυκηναϊκῆς ἤδη πόλεως Μαραθῶνος ἀστικὸς συνοικισμὸς, ἀπηλλάχθη εὐθὺς τοῦ περὶ αὐτὴν ἐπικινδύνου καὶ ἀπροσίτου διὰ τοῦτο βορβόρου καὶ ὁ μετὰ πολλῶν προφυλάξεων πρότερον ἐν τῷ ξηρῷ μόνον κυρίως θέρει ὀρώμενος «ὀφθαλμός» τοῦ ὕδατος — τὸ «Μάτι» ὀνομάζει καὶ ἐνταῦθα ὁ λαὸς τὴν πηγὴν — κατέστη συμφανῆς. Εἶναι πλατεῖα καὶ βαθεῖα ὀκτὼ μέχρι δέκα μέτρων ὀπῆ, ὁ μεταξὺ ὑψηλῶν χόρτων καὶ ὑδροχαρῶν φυτῶν αἴφνης ἄλλοτε ἀνοιγόμενος μέγας οὔτος γυμνὸς ὀφθαλμός, ἐξ οὗ νῦν ἀναπηδᾷ τὸ ὕδωρ ἐλεύθερον διὰ νὰ εἰσέλθῃ εὐθὺς εἰς τὸν αὐλακά του καὶ δι' αὐτοῦ ἐν εὐθείᾳ γραμμῇ τῶν ὀκτακοσίων περίπου μέτρων τοῦ μήκους τοῦ ἔλους ὡς βυάκιον βέουση γοργῶς πρὸς τὴν θάλασσαν.

Ἄλλ' ἐν οὕτως ἔχουσι πράγμασι πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι οἱ ἀρχαῖοι καὶ πόλιν ἐνταῦθα ἠδύναντο νὰ κατοικήσωσι μετὰ τῆς μιᾶς καὶ μόνης ὑπαρχούσης παρ' αὐτὴν θαυμασίας πηγῆς ὕδατος, ἐγκαταλειπομένης ὅμως ταύτης ἐντελῶς ἐντὸς τοῦ ἔλους, ἐπικινδύνου αὐτοῦ διὸ καὶ ἀπροσίτου, ἀλλὰ καὶ ὅτι τὸ ἔλος αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ θὰ ἠνείχοντο, διὰ τοῦ χώρου τοῦ ὁποίου καὶ μόνον θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ συγκοινωνία πρὸς τὴν θάλασσαν; Μετὰ πόσον ἐπιμόχθου καὶ ἐπιμόνου ἐπιμελείας οἱ ἀρχαῖοι Ἀττικοὶ ἐκαλλιέργησαν τὴν λυπροτάτην πολλαχοῦ παρὰ τὸν Ὑμηττὸν π. χ. καὶ τὸν Αἰγάλεω γῆν των, γνωρίζομεν πολὺ καλά. (Πρὸ βλ. Karten von Attika, herausgegeben von Curtius und Kaupert, Text von Milchhoefer, Heft II—VI· ἐγὼ δὲ καὶ ἀλλαχοῦ ἐν τῇ Συνεχεῖ (Στερεᾷ) Ἑλλάδι, π. χ. ἐν Φωκίδι εἶδα ὁμοίως θαυμαστὴν ἐργασίαν τῶν ἀρχαίων καὶ ἐν τῷ Ὀλύμπῳ λίαν ἀξιοσημείωτον π. χ. παρὰ τὸ Λιτόχωρον εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ Δίου ὁδὸν πρὸς αὐτὸ καὶ παρέκει κάτωθεν τῆς Λεπτοκαρυᾶς). Ἄλλὰ τὸ μικρὸν ἔλος τοῦ Μαραθῶνος οὐδὲ τοσοῦτον ἐπιπόνου ἐργασίας χρεῖαν εἶχε,

διαταφρεύσεων δέ τινων μικρῶν ἀπλῶς ἐν ἀπαλῷ ἐδάφει καὶ μίᾳς αὐλακος μετριοτάτης, ὡς κατωρθώθη τοῦτο διὰ τῶν εὐαρίθμων γεωργικῶν ἐργατῶν τῆς Νέας Μάκρης κατὰ τὰς ἡμέρας μας, διὰ τὰ χρησιμοποίηθῃ πρὸς οἰανδήποτε καλλιέργειαν ἢ καλλίστην αὐτοῦ γῆ.

Ἄλλ' ὡς ἔχω δηλώσει ἤδη ἐν τῇ μνημονευθείσῃ περὶ τῆς Τετραπόλεως καὶ τοῦ Ἡρακλείου μελέτη μου, ἄνευ δυσκολίας ἄλλοτε διέκρινα καὶ τὴν πολὺ μεγαλοπρεπεστέραν ἐν τῷ ἔλει γενομένην ὁμοίαν ἐργασίαν τῶν ἀρχαίων κατὰ τοὺς χρόνους τοῦλάχιστον τοῦ Ἡρώδου Ἀττικοῦ. Γνωστὰ εἶναι τὰ λείψανα μνημείων πολυτελῶν κτισθέντων ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου ἐν τῷ νῦν ἔλει παρακτίως χάριν τῶν οἰκείων καὶ συντρόφων του, ἔνθα ὁ Fauvel κατὰ τὸ 1792 ἐξαίρετους ἀποκαλύψεις ἔκαμε. (Τὴν βιβλιολογίαν περὶ τούτων ἰδὲ παρὰ Milchhöfer ἐνθ' ἀνωτέρω). Πλέον τούτων ἐγὼ τὸ 1925 καὶ 1926 ἐξηκρίβωσα τὴν ὑπαρξίν μεγάλης καὶ ἐπιμελέστατα κατεσκευασμένης διώρυγος ἐνταῦθα ἐν Ρωμαϊκοῖς χρόνοις, ἀναμφιβόλως τῆς τοῦ Ἡρώδου ἐποχῆς πρὸς διοχέτους βεβαίως τῶν ὑδάτων τοῦ ἔλους καὶ ἐν καιρῷ ἀκόμη μεγάλων πλημμυρῶν εἰς τὴν θάλασσαν, ὅποια εἶναι γνωστὰ καὶ σήμερον ἐκ διαφόρων ἐτῶν, καὶ περὶ ὧν δὲν προβλέπουσι μὲν τὰ πρόσφατα τοῦ νεωτέρου ἐξ Ἀμερικῆς Ἡρώδου ἔργα, προσέβλεψαν ὅμως ὡς γίνεται τοῦτο κατὰδὴλον ἐκ τῶν βεβαίων λειψάνων των τὰ τοῦ β' αἰῶνος μετὰ Χριστὸν Μαραθῶνιου προηγητοῦ αὐτοῦ. Ἐγὼ μάλιστα δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἢ εἰς τὴν θάλασσαν ἐκβολὴ τῆς διώρυγος ταύτης τοῦ παλαιοῦ Ἡρώδου θὰ ἐχρησιμοποιοῖτο καὶ πρὸς τὸν εἰσπλουν καὶ ἐξασφάλισιν τῶν ἐν τῇ πελαγίᾳ ἀκτῆ ὁρμούντων πλοιαρίων καὶ τῶν ἀλιευτικῶν λέμβων, διότι τοῦτο ἀκριβῶς ἦτο καὶ τὸ ἐπίνειον τῆς πόλεως. Ἐν γένει δὲ τὸν τόπον τοῦτον, ἔνθα τὰ πολυτελεῖ τῶν Ἡρώδου μνημεῖα ἐπὶ ὑψηλῶν τεχνητῶν λιθίνων καὶ μαρμαρίνων κρηπίδων ἐν εἴδει λοφίσκων ἠγείροντο, πρέπει νὰ φαντασθῶμεν ὡς κάλλιστα κεκοσμημένην θέσιν, καταλλήλως περιποιημένην, συμφώνως πρὸς τὰς ῥωμαντικὰς τοῦ Ἡρώδου τάσεις, τὰς ὁποίας ἀναγνωρίζομεν εἰς πλεῖστα κατασκευάσματα καὶ ἀγροτικὰς οἰκῆσεις ἐν Ἑλλάδι καὶ τῇ Ἰταλίᾳ ἀκόμη τοῦ νεωτερικωτάτου ἐκείνου ἀρχαίου ἀνδρός. Ἄλλ' ὁ Ἡρώδης ἐν τοῖς κατασκευάσμασι τούτοις ἀπεδείχθη καὶ τοῦ Περικλέους πολυτελέστερος καὶ τοῦ Κίμωνος μεγαλοφρονέστερος. Οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως καὶ οἱ Μαραθῶνιοι τοῦ ε' καὶ ς' πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος καὶ ἄνευ τόσης σπατάλης δὲν θὰ ἦτο διόλου ἀπίθανον νὰ εἶχον φροντίσῃ ἄλλως περὶ τῶν καθ' ἑαυτοὺς, μετριοφρονέστερον μὲν, οὐχ ἦττον δὲ χρησίμως καὶ φιλοκάλως, ὥστε καὶ παρὰ τὴν πρώτην ἐν Μαραθῶνι πόλιν καὶ περὶ τὸ ἐπίνειον αὐτῆς νὰ εἶχαν πρακτικῶς ἐργασθῇ καὶ φιλοκαλήσει περὶ τοὺς τόπους ἀξίως ἑαυτῶν καὶ τῶν λαμπρῶν ἔτι καὶ ἐν τοῖς ἐλάχιστοις αὐτῶν λειψάνοις λοιπῶν ἔργων των—καθόσον ἐν Ἑλλάδι τὴν σεμνότητα καὶ τὸ μέγεθος τῆς χώρας οἱ λίθοι ἤδη καὶ τὰ ἐρείπια τῶν οἰκοδομημάτων πανταχοῦ ἀρκοῦσι νὰ ἐπιδείξωσι (31^{ος} λόγος Δίωνος Χρυσσοστόμου).

Ἐν Μαραθῶνι οἱ λίθοι οὗτοι καὶ τὰ ἐρείπια τῶν οἰκοδομημάτων δὲν εἶναι πολλά· Ἄλλ' ὑπάρχουν, ἐμφαντικώτατα ἐκεῖ ὅπου καὶ ἀναμένομεν αὐτὰ ἐν τῇ Τετραπόλει αὐτοῦ. Ἰδιαιτέρως ὁ Ἀττικὸς Ἡρώδης, ὁ πολυτελέστατος καὶ μεγαλοδωρότατος εὐεργέτης τῆς γενετείρας του πλὴν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοσοῦτων ἄλλων τόπων, πανταχοῦ ἐνταῦθα περὶ τοὺς τόπους τῆς διατριβῆς του καὶ ἐν βαθμῶ μείζονι πρὸ τῆς ἑαυτοῦ πόλεως ἀκριβῶς Μαραθῶνος ἀφῆκεν ὡς εἶδομεν ἐνδεικτικώτατα τὰ σημεῖα τῆς φιλοπάτριδος πολυπραγμοσύνης του. Ἡ ἐπιγραφή, ἐξ ἧς ὠρμήθη, κάμνει λόγον περὶ ἱεροῦ τινος ἢ τεμένους ἐν ταύτῃ τῇ στενῇ περιοχῇ. Ἄν ἦτο τοῦτο, ὡς πρέπει νὰ θεωρήσωμεν πιθανώτατον, Διονυσίον τι, τότε καὶ αὐτὸ θὰ ἦτο ἐκ τῶν συχῶν τοιούτων ἐν τῇ πολυσταφύλῳ χώρᾳ περὶ τὸ ὁμοσπονδιακὸν τῆς Τετραπόλεως πάσης ἐν τῷ κέντρῳ αὐτῆς παρὰ τὴν Τρικόρυνθον, περὶ οὗ εἰδικώτερον λαλοῦσι καὶ ἄλλα παρὰ τὸν «Πύργον» εὐρήματα (ἰδὲ τὰς βιβλιολογικὰς παραπομπὰς παρὰ Milchhöfer) καὶ ἢ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἐπιγραφή ἐν C. I. A. II καὶ ἐν Ath. Mitteilungen III, 1878, σ. 251, ἀναθηματικῇ τῷ Διονύσῳ ὑπὸ τῶν Τετραπολιτῶν (Τετραπολεῖς καλεῖ αὐτοὺς ἢ ἐπιγραφή αὕτη τοῦ α' ἡμίσεος τοῦ δ' πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος), ἐκλεγόντων ἐκ τῶν πάλαι τεσσάρων πόλεων, δῆμων κατόπιν, καὶ ἄρχοντα ἐνιαύσιον ἐκ πάντων τῶν δημοτῶν, ἀντίστοιχον ἐν τῷ χωριστῷ τούτῳ ἀρχαιοῦθεν πολιτικῶς, εἶτα δὲ θρησκευτικῶς μόνον διαμερίσματι τῆς Ἀττικῆς, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἐνιαύσιον ἐν τῇ πρωτεύουσῃ πόλει ἄρχοντα βασιλέα διὰ πάσαν τὴν Ἀττικὴν.

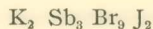
Ἄλλὰ πλὴν τοῦ μικροῦ τῆς Νέας Μάκρης ἱεροῦ, ἀνευρέθη ὀλίγον ἀπωτέρω τοῦ συνοικισμοῦ, παρὰ τὴν δημοσίαν δὲ ἀμαξιτὴν, ἥτις καὶ σήμερον μὲν διέρχεται παρὰ τὴν πηγὴν καὶ τὸ ἔλος, βεβαίως δὲ καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὡς δύναται ἀκριβῶς σχεδὸν νὰ προσδιορισθῇ, διὰ τοῦ αὐτοῦ σημείου κατευθύνετο περαιτέρω, καὶ παρ' αὐτὴν ἐπομένως τὴν πόλιν Μαραθῶνα, ἄλλο πολὺ σημαντικώτερον ὡς ἢ ἀνασκαφῇ δεικνύει ἤδη, ἱερὸν τῶν αὐτῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων, ἢ ἀνακαινισθὲν τοῦλάχιστον κατ' αὐτοὺς πιθανώτατα αὐθις ἐπὶ Ἡρώδου, τοῦ ὁποίου τὴν ὀνομασίαν ὡς Διονυσίου καὶ τούτου θὰ ἐδικαιολόγῃ ἢ ἐν αὐτῷ εὑρεθεῖσα κεφαλὴ ἀρχαίζοντος Διονυσίου τῶν αὐτῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων. Ἐν γένει δὲ παρετήρησα ὅτι ἐπὶ τῆς γραμμῆς παρὰ τὴν δημοσίαν ὁδὸν πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἔλους καὶ ἄλλα μνημεῖα ἠγείροντο, οὐχὶ δὲ τάφοι, ἀποδεικνύμενα ὑπὸ τῶν κυρτώσεων τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν ἐν αὐτῷ κεράμων ὡς τοιαῦτα, εἰ καὶ πολλαχῶς ταῦτα ἀνεσκαλεύθησαν καὶ ὑπὸ τῶν καλλιεργητῶν τῶν ἀγρῶν κατεστράφησαν. Ἄλλ' ὅ,τι σώζεται ἔτι καὶ παρετήρησα, φαίνεται ἔχον στενὴν σχέσιν πρὸς τὴν ἐπὶ Ἡρώδου οἰκοδομικὴν δρᾶσιν ἐν αὐτῷ τῷ ἔλει νῦν καὶ περὶ αὐτό, τὴν περιοχὴν δὲ καθόλου ταύτην ἀποδεικνύει ὡς ἐκείνην ἀκριβῶς, ἥτις ἀναμφιβόλως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ κάλλιστον τῆς πόλεως προάστειον μετὰξὺ αὐτῆς καὶ τῆς θαλάσσης, ἔνθα καὶ τὸ ἐπίνειον αὐτῆς ἔκειτο. Οὐδὲν ἄπορον διὰ τοῦτο, ἂν τάφους μὲν ἀρχαίους

διόλου δὲν ἀπαντῶμεν ἐδῶ, πᾶς δὲ ὁ τόπος παρὰ τὴν βορείαν τοῦ Ἀγριελίμι ὑπώρειαν κατωτέρω τοῦ Βρανᾶ ἀπεδείχθη ἀνέκαθεν γέμων λειψάνων ἀποκλειστικῶς ἐπιτυμβίων στηλῶν καθ' ἅπασαν τὴν ἔκτασιν, εἰς ἣν διαρκῶς σκορπίζονται τὸν χειμῶνα τὰ ἐκ τοῦ χειμάρρου τοῦ Βρανᾶ καταρρέοντα ὕδατα. Διὰ τοῦτο δὲ ἤδη, πλὴν διὰ τοὺς ἄλλους ὑπ' ἐμοῦ μνημονευομένους ἐν τῇ ὡς ἄνω περι τῆς Τετραπόλεως μελέτη μου λόγους, ποτὲ δὲν ἔπρεπε νὰ ζητηθῇ ἐνταῦθα οὐδεμία ἐκ τῶν τῆς Τετραπόλεως πόλις. Μόνον παρὰ τὸ κράσπεδον τοῦ ὄρους ἐνταῦθα, ὅπου π. χ. νῦν τὸ ἐκκλησιδίων Ἅγιος Δημήτριος, ἠδύνατο νὰ ὑπάρξουν ἀρχαῖά τινα κτίσματα καὶ ὑπάρχουν πραγματικῶς σήμερον λείψανά τινα αὐτῶν. Ἐν τινι θέσει ἐνταῦθα, καταλλήλῳ, διὰ τὴν πρὸς τὸν Σωρὸν σχέσιν ὡς ἐνδεικτικῶ τοῦ σπουδαιοτάτου σημείου τῆς μάχης, καὶ πρὸς τὴν τοποθέτησιν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ στρατοπέδου, πρέπει ἐξάπαντος νὰ ἔκειτο καὶ τὸ Ἡράκλειον τὸ ἐν Μαραθῶνι τοῦ Ἡροδότου.

ΑΝΟΡΓΑΝΟΣ ΧΗΜΕΙΑ. — Αἱ ἑτερόπλοκοι ἀντιμονιοβρωμιούχοι ἐνώσεις,
 ὑπὸ **A. X. Βουρνάζου.**

Ὡς ἐν προγενεστέρᾳ ἡμῶν ἐργασίᾳ ἐξετέθη¹ τὰ ἀλογονοῦχα τοῦ ἀντιμονίου εἰσὶν ὑπὸ ὠρισμένως τινὰς συνθήκας εὐεπίφορα πρὸς σχηματισμὸν ἑτεροειδῶν περιπλόκων. Ἐν ἀλληλουχίᾳ πρὸς τὰς ἐρευνηθείσας ἤδη περιπτώσεις ὁμοειδοῦς πλοκῆς τοῦ τριβρωμιούχου ἀντιμονίου ἐμελετήθησαν διάφοροι ἑτερόπλοκοι ἐνώσεις τοῦ σώματος τούτου. Αἱ τοιαῦται ἐνώσεις καταγόνται, καὶ ἐν τῇ παρουσίᾳ περιστάσει, ἐξ ἀντιστοιχῶν περιπλόκων ὀξέων, τινὰ τῶν ὁποίων προερχόμενα ἐκ κρυσταλλικῶν ἀνοργάνων ἢ ὀργανικῶν ὀξέων ἐλήφθησαν ἐν τελειῶς καθαρᾷ καταστάσει καὶ ἀποτελοῦσι λίαν ἐνδιαφέροντας τύπους ἀποδεικνύοντας τὴν ἀλήθειαν τῶν διατυπωθεισῶν ὑποθέσεων ἐπὶ τῆς δομῆς τῶν ἀντιμονιοβρωμιούχων. Τὰ τῶν ὀξέων τούτων θὰ ἐρευνηθῶσιν εἰς ἴδιον ἄρθρον, ἐνῷ ἐφεξῆς περιγράφονται διάφορά τινα μέλη ἐκ τῶν ἑτεροπλόκων τοῦ τριβρωμιούχου ἀντιμονίου.

ΑΝΤΙΜΟΝΙΟΒΡΩΜΙΟΥΧΟΝ ΚΑΛΙΟΝ

Τὸ ἅλας τοῦτο παρασκευάζεται ἐκ 0,332 γρ. λεπτῆς κόνεως ἰωδούχου καλίου καὶ 1,084 γρ. $SbBr_3$, ἅτινα εἰσάγονται ἐν σφαιρικῇ φιάλῃ μετὰ 5 κυβ. ἐκ. ὀξόνης. Τὸ μίγμα θερμαίνεται ἐπὶ ἀτμολούτρου ὑπὸ κάθετον ψυκτῆρα ἕως πλήρους διαλύσεως τοῦ KJ. Τὸ παραχθέν διαγῆς κίτρινον διάλυμα διηθεῖται καὶ ἐξατμίζεται ἡρέμα ὡς συνήθως, ὁπότε ἀποτίθενται κίτρινοι κρυστάλλοι, οἵτινες μικροσκοπικῶς φαίνονται ἀποτελούμενοι ἐκ πρισμάτων τοῦ ἑξαγωνικοῦ συστήματος.

¹ Πρακτικὰ Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, 5, 1930, σ. 324.